

Rode wangen

Adri Duivesteijn en Diederik Samsom mengden zich deze zomer beiden in het publieke debat. De reacties waren tot nu toe lauw, maar dat kon wel eens de stilte voor de storm zijn.

MENNO HURENKAMP

Hoofdredacteur S&D

Deze zomer bracht senator, ex-wethouder en ex-Tweede Kamerlid Adri Duivesteijn op persoonlijke titel een gepassioneerd essay uit, getiteld *De PvdA staat met transactiedenken haar eigen waarden in de weg*. Het gaat slecht met de PvdA, in de peilingen, in de laatste twee verkiezingen, maar ook in het land; er is niet zo veel meer over van de maatschappelijke beweging die de sociaal-democratie ooit was. Duivesteijn legt de oorzaak daarvan bij de praktijk van het uitruilen van standpunten. Goede politiek gaat om het uitvechten van heldere standpunten op basis van eigen waarden. Maar het regeerakkoord van het kabinet-Rutte II is een 'handelsakkoord dat bestaat uit een veelvoud van ruiltransacties zonder creatieve compromissen'. En omdat er na de twee verkiezingsnederlagen die volgden op dat regeerakkoord amper zelfanalyse kwam, moet niemand verbaasd zijn dat kiezers zich massaal van de PvdA afwenden, stelt Duivesteijn.

Als de PvdA ook in de toekomst nog wat wil voorstellen, moet zij een 'veranderingspartij' zijn die tegendraadsheid en tegendruk organiseert. Maar dat kan alleen wanneer de ideologische kracht sterk is ontwikkeld. Duivesteijn zoekt daarvoor aansluiting bij het WBS-project Van waarde, maar wijst ook op de aanstaande transitie in het sociale domein als een sfeer bij uitstek waar sociaal-democraten van zich zouden moeten laten horen met creatieve op-

lossingen. Meer activisme, minder technocratie is volgens Duivesteijn een veiliger koers voor de toekomst dan hopen dat de economie aantrekt en dat de kiezer de PvdA daarvoor beloont. Hoe dan ook is volgens hem voor de Provinciale Statenverkiezingen in het voorjaar van 2015 zeker geen herstel te verwachten.

Aan het eind van deze zomer schreef PvdA-fractievoorzitter Diederik Samsom twee keer een opiniebijdrage in de krant: 'We moeten steviger op eigen benen staan' in *de Volkskrant* op 23 augustus en 'Voor velen is de crisis niet voorbij' in *NRC Handelsblad* op 13 september. Het waren in zekere zin aanlopen voor de Algemene Beschoouwingen van september, maar ze kunnen, moeten, natuurlijk ook gelezen worden als antwoord op Duivesteijn en andere critici die vinden dat de PvdA het op de een of andere manier anders moet doen.

In *de Volkskrant* betreft Samsom de stelling dat de beperkte vooruitgang in Nederland kwetsbaar is door internationale spanningen, en dat er daarom meer inspanning nodig is om de eigen maatschappij robuuster te maken. Meer werk maken van integratie, de rechtsstaat, defensie en Europese defensiesamenwerking, de innovatieve maakindustrie, familiebedrijven, techniekonderwijs, het mkb, duurzame energie en het bestrijden van discriminatie zijn de terreinen die Samsom daar concreet voor noemt.

Een paar weken later doet Samsom in *NRC Handelsblad* iets wat politici niet vaak doen. Hij constateert dat de regering misschien soms wat te snel is gegaan met het doorvoeren van veranderingen. Er moet behoedzamer omgesprongen worden met de mensen die nu in kwetsbare posities zitten of die daar door de komende wijzigingen in zorg en welzijn in terechtkomen. Naast de al in het *Volkskrant*-stuk genoemde punten markeert hij nu ook werkgelegenheid als een cruciaal thema voor de komende tijd. De twee stukken kunnen onmogelijk anders gelezen worden dan als een signaal dat Samsom misschien in het verleden niet, maar in de nabije toekomst wel meer afstand tot het kabinet wil houden.

Het is verleidelijk naar de verschillen tussen de twee bijdragen te kijken, maar de overeenkomsten zijn minstens zo interessant. Als eerste overeenkomst moet opgemerkt worden dat zowel het essay van Duivesteijn als de opiniebijdragen van Samsom amper opgemerkt werden. Voor de zomer constateerde Ruud Koole in dit blad dat het tijd was voor een debat over de koers in de PvdA, dat er een langetermijnboodschap gericht op werkgelegenheid en sociaal beleid moest komen. Anders zou de PvdA in problemen raken. Dat dit debat niet echt gevoerd werd, zag Koole als een veeg teken. Het kabbelt in de PvdA, waar de basis op grotere afstand dan ooit van de Haagse besluitvorming staat. Dat leidde tot chocoladeletters in *NRC Handelsblad* en vervolgens tot allerhande televisieopwinding. Ex-partijvoorzitter trekt aan bel! Crisis! Het contrast met de paar tweetjes in reactie op het vervolg van dat debat door Duivesteijn en Samsom is indringend.

Naar de verklaring kunnen we eeuwig gissen. Kuddegedrag van de media speelt allicht mee: na een jaartje of wat PvdA-'bashen' wil men nu weer eens wat anders. De bijdragen van Duivesteijn en Samsom worden daarom welwillend aangehoord, maar zonder een 'ruzie & rampen-frame' is het lastig om er in extenso over te berichten. Onwillekeurig werd zowel de toenemende welwillendheid als de

relatieve uniformiteit onder de media nog eens onderstreept door de kop dat Samsom meer 'rood op de wangen' wil, die eerst in *de Volkskrant* stond en daarna ook in *NRC Handelsblad*. Dat vervolgens Emile Roemer van de SP blunderde tijdens de Algemene Beschouwingen kon dan ook wel eens een dankbaar aanknopingspunt blijken om de 'horse race' tussen Samsom en Roemer weer leven in te blazen, een mediaveldslag die de SP-leider inmiddels bijna niet meer kan winnen.

Een andere, inhoudelijke overeenkomst tussen Duivesteijn en Samsom is dat ze beiden de nadruk nogal op het sociale leggen. Onderlinge zorg, binding en solidariteit wegen zo op het oog zwaarder dan kritiek op kapitalisme of democratie. Vormgeving van de lokale verzorgingsstaat gaat voor het disciplineren van

---

Na een jaar of wat PvdA-bashen wil men nu weer eens wat anders

---

de bankiers, werkgelegenheid en industriële hervorming gaan voor het realiseren van zeggenschap — al maakt Duivesteijn wel wat werk van zijn ideeën over hervorming van de sociale huursector en komt Samsom herhaaldelijk op de noodzaak van duurzaamheid terug. Dus voorbij de opendeurachtige constatering dat de vanouds oppositionele Duivesteijn kiest voor confrontatie en fractievoorzitter Samsom kiest voor verantwoordelijkheid, moet je toch vooral constateren dat de leus 'sterker en socialer' nog altijd onbetwist is.

Het is dan ook de vraag of *Volkskrant*-commentator Martin Sommer wel de goede tegenstelling opriep toen hij in zijn bijdrage van 14 september constateerde dat de PvdA kan kiezen tussen links getuigen en rechts regeren aan de ene kant en erkennen dat PvdA een rechtse sociaal-democratische partij is aan de

andere kant, tussen een ‘verscheurd’ en een ‘heel’ profiel. Telkens weer oplaaierend gekibbel over iets extra’s voor zielige mensen jaagt de kiezers weg, stelde Sommer. De keus is Pronk of Drees, en Sommer zegt: wees wijs, volg Drees. Maar met de ambitie een ‘tamelijk rechtse sociaal-democratisch bestuurderspartij’ te zijn is nog nooit een verkiezing gewonnen. Sterker, in de peilingen haalt ‘rechts’ op dit moment al grotere meerderheden dan ooit: moet daar nóg een rechtse partij bij? Waar Sommer aan voorbij lijkt te gaan is dat interne meningsverschillen geen politieke spelletjes hoeven te zijn, maar ook het uitdiepen van idealen kunnen betekenen; bovendien dat wanneer een middenpartij geen vleugels meer heeft hoogvliegen lastiger wordt.

Daarom heeft het geen zin de verschillen tussen Duivesteijn en Samsom helemaal weg te poetsen. Uiteindelijk vindt de eerste dat de PvdA meer van zich moet doen spreken met een eigen agenda en vindt de tweede dat het bereiken van meer zekerheid aan de keukentafel en meer werk regeringsdeelname voldoende legitimeren. Maar Duivesteijn zal zijn punt vermoedelijk min of meer bevestigd zien door het feit dat Samsom tijdens de Algemene Beschouwingen wel stevig inzette op werkgelegenheid, maar dat nog niet uitgesproken helder is hoe de werkloosheid sneller zal dalen – of dat door bemoeienis van de politiek zal komen of toch vooral door de economische groei. Wat precies van de plannen voor de investeringsbank of de herziening van het belastingstelsel terecht komt staat nog te bezien.

De beperkte prestaties van de PvdA in de peilingen hebben waarschijnlijk dan ook minder te maken met de aandrift van buitenboord-PvdA’ers om getuigenispolitiek te bedrijven en meer met het aangaan van grote

operaties zonder van tevoren te markeren waar de eigen verdiensten zitten. Allicht dat dit deels komt door het vertrekpunt van dit kabinet: een economische crisis gecombineerd met een wel heel ingewikkelde verkiezingsuitslag. Bovendien zijn ingrepen als in de gezondheidszorg, de studiefinanciering, zorg en welzijn, maar ook in het buitenlandse beleid, veelal ingezet door andere kabinetten, soms met, soms zonder PvdA. Die continuïteit is onvermijdelijk in een druk politiek landschap als het Nederlandse. Maar onder die omstandigheden legitimiteit behouden vraagt om scherpe markeringspunten, die niet alleen in de media maar ook onder mogelijke kiezers en onder de actieve achterban gezien worden als politiek eigendom. Juist als het cruciale hervormingen heten, of het nu om werk of wonen gaat, moet de trots daarop ondubbelzinnig kunnen zijn.

Dat betekent niet dat de potentiële achterban buiten schot moet blijven, dat er geen geld weg mag bij lagere of middeninkomens of dat er geen inspanning gevraagd mag worden van gebruikers van sociale voorzieningen. Het betekent wel dat wat er aan offers gevraagd wordt in een sleutel van solidariteit staat; dat niet de inmiddels traditionele zelfkastijding over overheidsuitgaven de toon zet maar wel het zelfvertrouwen over moderne herverdeling. Om die toonsoort te vinden is goed besturen niet genoeg, want wanneer de economische crisis voorbij is, is de sociale crisis nog niet voorbij. De VVD schonk Nederland een inzicht als: ‘Ontwikkelingssamenwerking is geen hulp maar handel’. Een weerwoord zou moeten zijn dat de verzorgingsstaat geen luxe is maar beschaving en dat werk geen plicht is maar een recht. Duivesteijn weet dat, Samsom weet dat, de PvdA weet dat – als dat geen rode wangen oplevert...